Asiantuntijalausunto
Vantaan kaupunki
Kasvatuksen ja oppimisen toimiala
14.2.2023

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto
Kirjallinen lausunto 15.2.2023

Asia: HE 325/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion vuoden 2023 lisätalousarvioksi

Momentti 29.10.20. Esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen koulutuksellisen tasa-arvorahan tarve ja merkitys sekä vuonna 2023 käytettävissä olevan määrärahan riittävyys?

Esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen koulutuksellisen tasa-arvorahan tarve ja merkitys

Vantaan ja suurten kaupunkien näkökulmasta valtion rahoituksen tulisi ottaa nykyistä paremmin väestönkasvun ja vieraskielisyyden aiheuttamat todelliset kustannukset yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi. Berneliuksen ja Huillan (2021) mukaan koulujen välisten oppimistulosten eriytyminen on suurinta pääkaupunkiseudulla. Lisäksi sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin on kasvanut (KARVI 2023). Oppilaiden oppimistulokset ovat eriytyneet ja laskeneet myös Vantaalla esim.2.lk ja 7.lk Lukuseulan tulosten valossa.

Koulutuksellisen tasa-arvorahan tason lasku valtion talousarviossa esitetyllä tavalla vetää pohjaa pois kunnissa kehitetyltä pitkäjänteiseltä työltä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Valtion talousarviossa vuodelle 2023 esitetty 15,2 me koulutuksellisen tasa-arvon turvaamiseen esi- ja perusopetuksessa tarkoittaa Vantaan osalta arviolta noin 7 me pienempää määrärahaa eli 152 henkilötyövuoden työpanoksen menetystä. Vuonna 2022 vastaava määräraha on ollut 64,4 me. Alueellisen segregaation vaikutuksesta koulutuksellinen huono-osaisuus alueellistuu ja syvenee. Tämä heijastuu lasten ja nuorten yhdenvertaisiin lähtökohtiin varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Varhaiskasvatuksessa tilanne vaikuttaa eriytymisen näkökulmasta huolestuttavalta. Segregaatio näyttäytyy moninaisena, asuinalueiden, toimintayksiköiden ja perheiden välisenä eriarvoistumiskehityksenä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön haastavassa saatavuustilanteessa sosioekonomisesti heikko-osaiset alueet kärsivät eniten. Tähän on voitu puuttua systemaattisesti lisähenkilöstön tarveperusteisella resurssien kohdentamisella, joka on voitu toteuttaa valtion erityisavustuksilla. Avustuksella on palkattu kehittäjäopettajia ja varhaiskasvatuksen lapsi- ja perheohjaajia sekä avustajia ja lastenhoitajia lakisääteisen henkilöstömitoituksen lisäksi. Tämä työ on kohdentunut erityisesti varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan varmistamiseen sekä lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemiseen lähipalveluna.

Vantaan kaupunki
Kasvatus ja oppiminen

Silkkitehtaantie 5 C
01300 Vantaa
Etunimi.sukunimi@vantaa.fi
www.vantaa.fi

Puhelin 09 83911

Vantaan varhaiskasvatuksessa 28/77 toimintayksiköistä saa koulutuksellista tasa-arvorahaa. Varhaiskasvatuspalvelujen piirissä olevista lapsista 38 % on vieraskielisiä. Vieraskielisten lasten osuus on yliedustettuna tukea saavista lapsista. Varhaiskasvatuksen opettajista ei-kelpoisia on 46 % ja varhaiskasvatuksen erityisopettajista 55 %.

Oppilaiden oppimistulokset ovat eriytyneet ja heikentyneet. Peruskouluissa on tapahtunut merkittävää koulukohtaista ja alueellista eriytymiskehitystä ja näköpiirissä on, että kehityskulku jatkuu ja voimistuu. Koulutuksellisen tasa-arvon rahoitus on erittäin merkittävä Vantaan peruskouluille ja sillä on pystytty tasoittamaan koulujen välisiä alueellisesta eriytymisestä johtuvia koulujen välisiä eroja. Vantaan peruskouluista 40/41 saa koulutuksellista tasa-arvorahaa ja yksittäisten koulujen saama rahoitus vaihtelee n. 17 000 euron ja 600 000 euron välillä. Koulutuksellisen tasa-arvon rahalla on palkattu samanaikaisopettajia, ohjaajia ja avustajia, jotka ovat tukeneet erityisesti yleisopetuksessa opiskelevia tehostetun ja erityisen tuen oppilaita. Rahaa on käytetty myös ryhmäkokojen pienentämiseen ja monikielisten oppilaiden tukemiseen. Vantaan peruskouluissa 29 % oppilaista opiskelee Suomi toisena kielenä oppimäärää. Alueellisesta eriytymisestä johtuen vieraskielisten oppilaiden osuus kouluittain vaihtelee kuitenkin merkittävästi. Kymmenessä vantaalaisessa peruskoulussa vieraskielisten oppijoiden osuus on yli 40 %. Lisäksi Vantaalle muuttavista perheistä 80 % on vieraskielisiä.

Vuoden 2023 koulutuksellisen tasa-arvomäärärahan riittävyys

Koulutuksellisen tasa-arvon kehittämiseen tulee edelleen osoittaa rahoitusta ja kehittämistyötä tulee jatkaa myös seuraavalla hallituskaudella. Vantaan kaupunki pitää erittäin tärkeänä, että tarveperustainen rahoitus on vakiinnutettu vuoden 2023 alusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin. Rahoituksen taso valtion budjetissa tulisi olla sellainen, että rahoitus voitaisiin myöntää neljäksi vuodeksi kerrallaan pitkäkestoisen eriytymiskehitystä hillitsevien toimenpiteiden varmistamiseksi. Tämä säästäisi merkittävästi hallinnollista työtä niin valtion kuin kuntien tasolla ja olisi henkilöstöpolitiikan kannalta parempi. Nyt lisätalousarviossa esitetty lisämääräraha korjaa alkuperäisen talousarvion kohtuuttoman pientä määrärahaa mutta kokonaisuus jää kuitenkin viime vuotta alhaisemmaksi. Vuonna 2022 koulutuksellisen tasa-arvon määräraha perusopetukselle oli 64,4 me ja varhaiskasvatukseen 28 me. Nyt esitetty määräraha olisi yhteensä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen 66,1 me, joten määräraha on huomattavasti pienempi (-28 %). **Koulutuksellisen tasa-arvon määrärahan tulisi olla jatkossa vähintään vuoden 2022 tasolla.**

Kunnat koulutuksen järjestäjinä vastaavat myös muista koulutuspalveluista. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen rahoituksen pieneneminen tarkoittaa sitä, että jatkamme työtä oppivelvollisuuden laajenemisessa, TUVA-koulutuksessa, yksilöllisten oppimispolkujen rakentamisessa ja osaamistason nostoon liittyvissä kysymyksissä viime vuotta pienemmillä resursseilla.

Myös pandemian aiheuttamaa oppimis- ja hyvinvointivajetta on pyritty korjaamaan erilaisin toimenpitein, jotka on rahoitettu sekä valtionrahoituksella että kunnan omalla panostuksella.

Eriytymiskehityksen lisäksi koronapandemian seuraukset vaikuttavat perheiden ja lasten tilanteisiin ja tekevät varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen roolista hyvinvoinnin ja koulutuksellisen tasa-arvon vahvistajana entistä keskeisemmän. Koulutuksellisen tasa-arvorahan sekä pandemian aiheuttamien haasteiden korjaamiseen myönnettyjen avustusten ja kunnan oman panostuksen turvin on rakennettu toimintamalleja konkreettisten ja tarpeen mukaisesti kohdennettujen tukitoimien toteuttamiseksi eriarvoistumiskehityksen hillitsemisemiseen. Mikäli erityisavustukset pienevät merkittävästi tai loppuvat, työ on jäämässä lähes yksinomaan kuntien vastuulle ja rahoitettavaksi. Eriytymiskehityksen hillitsemistä vaikeuttaa kelpoisen henkilöstön saatavuus niin varhaiskasvatuksessa, kuin perusopetuksessakin.

Vantaan kaupunki
Kasvatus ja oppiminen

Silkkitehtaantie 5 C
01300 Vantaa
Etunimi.sukunimi@vantaa.fi
www.vantaa.fi

Puhelin 09 83911